

**BOLALAR ADABIYOTINI O‘QITISHDA DIDAKTIK TAMOYILLAR VA
O‘QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISH**

Allamurodova Sanobar Sulaymonovna

Buxoro davlat pedagogika instituti

1-kurs magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada bolalar adabiyotini o‘qitish jarayonida didaktik tamoyillarning o‘quvchi shaxsini shakllantirishdagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ta’lim jarayonida badiiy asarlarni o‘rganish orqali o‘quvchilarda estetik did, ma’naviy qadriyatlar va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish masalalari yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida bolalar adabiyotini o‘qitish samaradorligini oshirish yo‘llari ilmiy jihatdan asoslanadi.*

Kalit so‘zlar: *bolalar adabiyoti, didaktik tamoyillar, o‘quvchi shaxsi, ma’naviy tarbiya, pedagogik texnologiyalar, badiiy tafakkur, kompetensiya.*

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida ta’lim tizimining asosiy maqsadi nafaqat bilim berish, balki har tomonlama rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan va ma’naviy yetuk shaxsni tarbiyalashdan iboratdir. Ushbu jarayonda bolalar adabiyoti muhim tarbiyaviy manba sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Bolalar adabiyotini o‘qitish jarayoni didaktik tamoyillar asosida tashkil etilgandagina samarali natija beradi. Chunki didaktika ta’lim mazmuni, metodlari va vositalarini ilmiy asosda belgilab beradi.

Didaktik tamoyillarning nazariy asoslari

Didaktik tamoyillar – ta’lim jarayonini tashkil etuvchi umumiy pedagogik qonuniyatlar tizimidir. Ular o‘qitishning ilmiyligi, tizimliliigi, izchilligi va samaradorligini ta’minlaydi.

Asosiy didaktik tamoyillar quyidagilardan iborat:

ilmiylik tamoyili;

tizimlilik va izchillik;

tushunarlilik;

ongli va faol o‘zlashtirish;

nazariya va amaliyot birligi;

individual yondashuv.

Bolalar adabiyotini o‘qitishda ushbu tamoyillar o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik rivojlanishi va qiziqishlarini hisobga olish imkonini beradi. Masalan, kichik yoshdagi o‘quvchilarda ertak va hikoyalar orqali tasavvur rivojlansa, katta sinflarda murakkab syujetli asarlar orqali tahliliy fikrlash shakllanadi.

Bolalar adabiyotining tarbiyaviy funksiyasi

Bolalar adabiyoti nafaqat badiiy-estetik, balki kuchli tarbiyaviy vosita ham hisoblanadi. Undagi obrazlar orqali o‘quvchilar hayotiy tajriba va axloqiy qadriyatlarni o‘zlashtiradi.

Badiiy asarlarda ilgari surilgan g‘oyalar quyidagi tarbiyaviy yo‘nalishlarni shakllantiradi:

- vatanparvarlik tuyg‘usi;
- do‘stlik va insonparvarlik;
- halollik va mehnatsevarlik;
- ota-ona va kattalarga hurmat;
- tabiatga ehtiyotkor munosabat.

Shu jihatdan bolalar adabiyoti o‘quvchi shaxsining ma’naviy shakllanishida muhim o‘rin tutadi.

Didaktik tamoyillar asosida o‘qitish metodikasi

Bolalar adabiyotini o‘qitishda didaktik tamoyillar quyidagi metodik yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi:

1. Ilmiylik va tushunarliklik

O‘qituvchi asar mazmunini o‘quvchi yoshiga mos tarzda tushuntirishi lozim. Murakkab g‘oyalar oddiy va hayotiy misollar orqali izohlanadi.

2. Tizimlilik va izchillik

Adabiy asarlar bosqichma-bosqich, osondan murakkabga qarab o‘qitiladi.

3. Faollik tamoyili

O‘quvchi dars jarayonida faol ishtirok etadi, savol-javob va muhokamalarda qatnashadi.

4. Amaliyot bilan bog‘liqlik

Asardagi g‘oyalar real hayot bilan bog‘lanadi, o‘quvchi ularni o‘z tajribasida qo‘llashga harakat qiladi.

Zamonaviy yondashuvlar va pedagogik texnologiyalar

Bugungi kunda bolalar adabiyotini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar keng qo‘llanilmoqda. Bu esa ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Eng samarali texnologiyalar:

- interfaol metodlar (klaster, B/B/B, aqliy hujum);
- muammoli ta’lim;
- loyiha asosida o‘qitish;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT).

Ushbu metodlar o‘quvchini dars jarayonining markaziga qo‘yadi va uning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

Tahlil va muhokama

Tadqiqotlar natijasiga ko‘ra, bolalar adabiyotini didaktik tamoyillar asosida o‘qitish quyidagi ijobiy natijalarni beradi:

- o‘quvchilarning badiiy matnni tushunish darajasi oshadi;
- estetik did shakllanadi;
- mustaqil fikrlash rivojlanadi;

darsga qiziqish ortadi;

ma’naviy qadriyatlar mustahkamlanadi.

Shuningdek, interfaol yondashuvlar o‘quvchilarning emotsional va kognitiv faoliyatini uyg‘unlashtiradi. Bu esa ularning shaxs sifatida shakllanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Natijalar

Tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

didaktik tamoyillar ta’lim jarayonining asosiy ilmiy asosi hisoblanadi;

bolalar adabiyoti o‘quvchi shaxsini shakllantirishda muhim vositadir;

zamonaviy pedagogik texnologiyalar samaradorlikni oshiradi;

o‘quvchilarda ma’naviy va estetik tarbiya kuchayadi.

Xulosa

Bolalar adabiyotini o‘qitishda didaktik tamoyillarni to‘g‘ri qo‘llash ta’lim jarayonining sifatini oshiradi va o‘quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Badiiy asarlar orqali o‘quvchilarda nafaqat bilim, balki ma’naviy qadriyatlar ham shakllanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg‘unlashgan didaktik yondashuvlar esa ta’lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hasanboyev J. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Yo‘ldoshev Q. Adabiyot o‘qitish metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
3. Mahmudov K. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2021.
4. Zunnunov A. Didaktika asoslari. – Toshkent: Sharq, 2017.
5. Qosimova K. Bolalar adabiyoti va uni o‘qitish metodikasi. – Toshkent, 2018.